

Επικοινωνία
kyprianou.d@cyearn.pi.ac.cy
22402362

**Ένταξη των παιδιών με
μεταναστευτική βιογραφία
στη συμβατική τάξη**

Δέσπω Κυπριανού
Λειτουργός Π.Ι.

Δομή Συνάντησης

1. Πώς διδάσκουμε τα ελληνικά ως δεύτερη γλώσσα στη συμβατική τάξη;
2. Τι πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη;
3. Ποιες τεχνικές μπορούμε να εφαρμόσουμε;
4. Ιδέες και παραδείγματα διδασκαλίας μαθημάτων στη συμβατική τάξη όπου φοιτούν εν δυνάμει δίγλωσσα παιδιά.

Δομή Συνάντησης

Το πλαίσιο (Χατζηδάκη, 2016):

Μαθητικός πληθυσμός εν δυνάμει δίγλωσσος που **κατακτά την Ελληνική ως Δεύτερη γλώσσα** αλλά παράλληλα πρέπει να **κατακτήσει και τη διδακτέα ύλη**

Ο προβληματισμός:

Πόσο αποτελεσματική είναι η διδακτική προσέγγιση που ακολουθείται στις **συμβατικές τάξεις** για τους εν δυνάμει δίγλωσσους μαθητές;

<https://www.youtube.com/watch?v=AozssCUibLk>

网上购买月饼的“九大注意”

大家好！我是王娜。今天是星期三，我们的电视节目“网上购物你我他”又跟大家见面了！

下个星期就是中秋节了，不要忘记买月饼哦！今年有不少朋友在网上买月饼。网上购物跟在商场购物很不一样，虽然方便，但是也有很多需要注意的地方。我们今天就跟大家聊聊网上购买月饼的“九大注意”。

第一、要看牌子。不管是自己吃还是送礼，买月饼都必须要看牌子，一定要选有保证的牌子。

第二、要看**信誉**。买像月饼这样的食物，一定得去**信誉**比较好的商店，这样才比较放心。

第三、要看**日期**。买月饼一定要注意**制造日期**和**保质期**。

第四、要看价格。价钱好当然重要，但是不要只因为便宜而买到坏月饼。

第五、要看包装。月饼送到你手上以后，要看清楚收到的月饼包装有没有损坏的地方。

第六、要看收据。在网上**下单**以后一定要**保留**付款的收据，有问题的时候可能会需要。

第七、要问时间。买月饼以前，最好跟网站联络一下，要知道送货需要多长时间。

第八、要问退货。买东西容易，退换难。问一问如果不满意货品，退货条件是什么。

第九、要货比三家。其实不管是在网上还是在百货公司里买东西，不管是买日用品还是食物，货比三家才能买到自己满意的商品。

希望大家都能高高兴兴地过一个中秋节！我们下星期三再见！

Notes:

信誉 (xìnyù): *n.* reputation

下单 (xià dān): *v.* to place the order

保留 (bǎoliú): *v.* to keep

制造日期 (zhì zào rì qī): *n.* manufacturing date

保质期 (bǎozhìqī): *n.* quality guarantee period

<http://www.xdtimes.com/>

<http://bbs.nystudents.net/thread-1133-1-1.html>

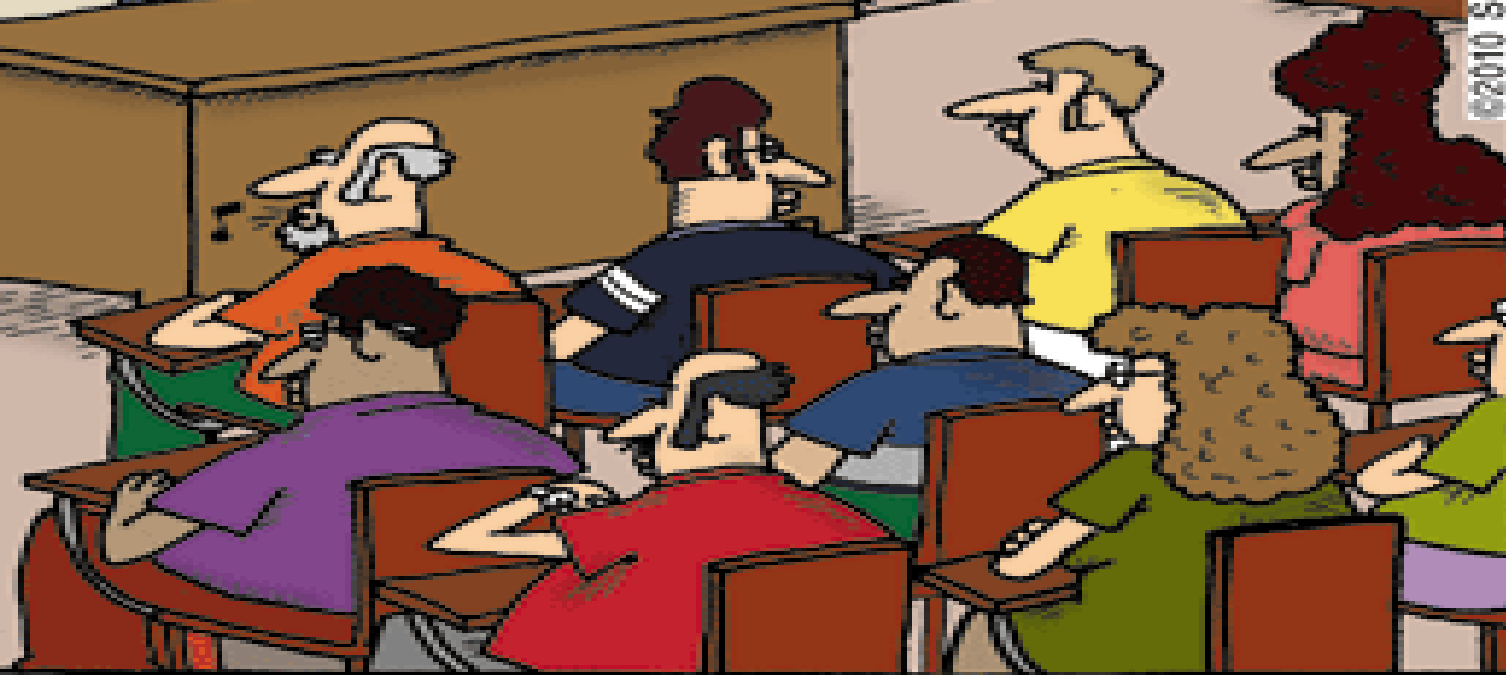

Tonight's English
as a second
language class
has been
cancelled.

SCOTT HILBURN

6/3

©2010 Scott Hilburn/Distributed by Universal Uclick

Πρώτιστη Ανάγκη

Πρώτιστη ανάγκη στη συμβατική τάξη για τα παιδιά που μαθαίνουν την ελληνική ως δεύτερη:

Η κατανόηση των εισερχομένων ερεθισμάτων

- Υπάρχουν διάφοροι τρόποι για να γίνει αυτό.

Ανάγκες κατά τη φοίτηση στη συμβατική τάξη

- ο Μεγαλύτερη πλαισιακή στήριξη και ελκυστικά ερεθίσματα
- ο Χρήση γλωσσικού και μη γλωσσικού υλικού για στήριγμα
- ο Περισσότερες ευκαιρίες για επανάληψη και εξάσκηση
- ο Πιο σαφής ανάλυση και επεξήγηση εννοιών
- ο Παράφραση του λεξιλογίου που χρησιμοποιεί ο εκπαιδευτικός
- ο Ενθάρρυνση της ενεργού χρήσης της γλώσσας
- ο Ανάπτυξη σε κάθε στάδιο της αυτοεκτίμησης των παιδιών

Ανάγκες κατά τη φοίτηση στη συμβατική τάξη

- ο Εκφράσεις, χειρονομίες, τόνος φωνής, δραματοποίηση και υπόδυση ρόλων
- ο Οπτικά βοηθήματα (χάρτες, αφίσες, κλπ) και γραφικές παραστάσεις (σημασιολογικοί χάρτες, διαγράμματα χρονικών & αιτιολογικών ακολουθιών κ.α.)
- ο Αξιολόγηση της πορείας μάθησης των παιδιών (αλλά και της αρχικής τους κατάστασης ως προς το επίπεδο ελληνομάθειας ώστε τα στηρίγματα να είναι στοχευμένα) (τεστ διαπίστωσης ελληνομάθειας και ενδεικτικά έντυπα αξιολόγησης)

Ένας προβληματισμός

Προβληματισμός

Έρχεται ένα παιδί από τη Βουλγαρία το οποίο δεν έχει καμία γνώση της Ελληνικής γλώσσας, ούτε καν τους βασικούς χαιρετισμούς.

Η μητέρα του ήρθε στο σχολείο και ρώτησε αν «επιτρέπεται ή αν θα ήταν καλό» να παρακολουθεί οργανωμένα μαθήματα της πρώτης του γλώσσας παράλληλα με την εκμάθηση της Ελληνικής.

Ποια η γνώμη σας γι' αυτό το περιστατικό;

Σημειώσεις

- ο Οι δύο πρώτες όψεις της γλωσσικής ικανότητας κατακτώνται σε ικανοποιητικό βαθμό μέσα σε ένα ή δύο χρόνια
- ο Εάν η ακαδημαϊκή ικανότητα έχει ήδη αναπτυχθεί στη Γ1 είναι δυνατόν να μεταφερθούν γνώσεις και έννοιες από τη γλώσσα αυτή στη Γ2 και να επιταχυνθεί η καλλιέργεια της ακαδημαϊκής γλωσσικής ικανότητας και στη Γ2 (αρχή της αλληλεξάρτησης των γλωσσών, κοινή υποκείμενη γλωσσική ικανότητα) (Baker, 2001; Cummins, 2003)

ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ

Βασικές διαπροσωπικές
επικοινωνιακές δεξιότητες

Επιφανειακή γλωσσική δομή

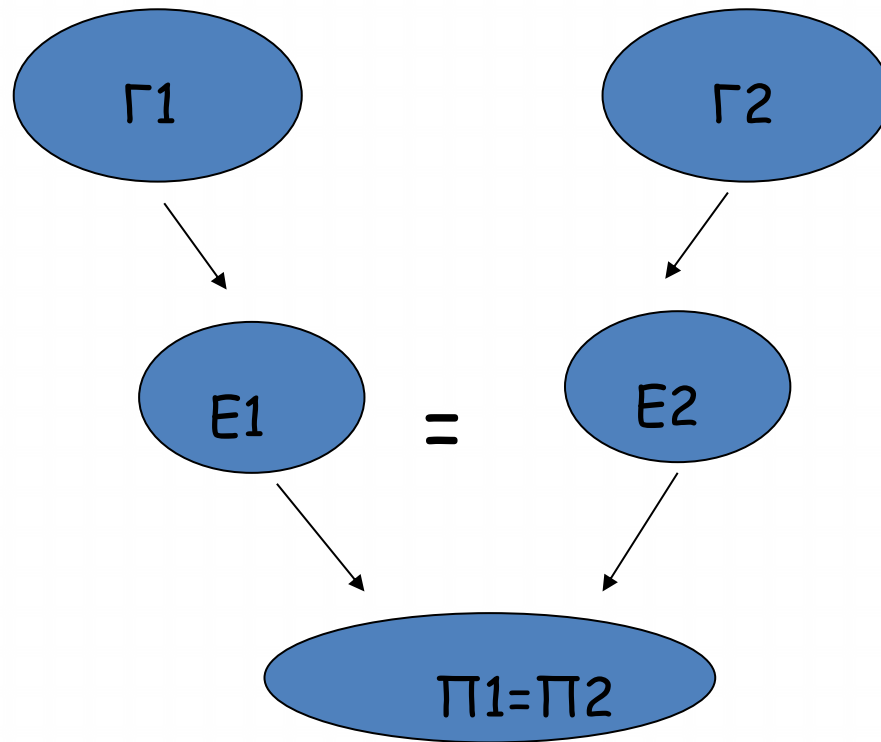
- Προφορά
- Ροή του λόγου
- Απλό λεξιλόγιο
- Κατανόηση της γλώσσας
- Παραγλωσσικά στοιχεία

Γνωστική ακαδημαϊκή γλωσσική
ικανότητα

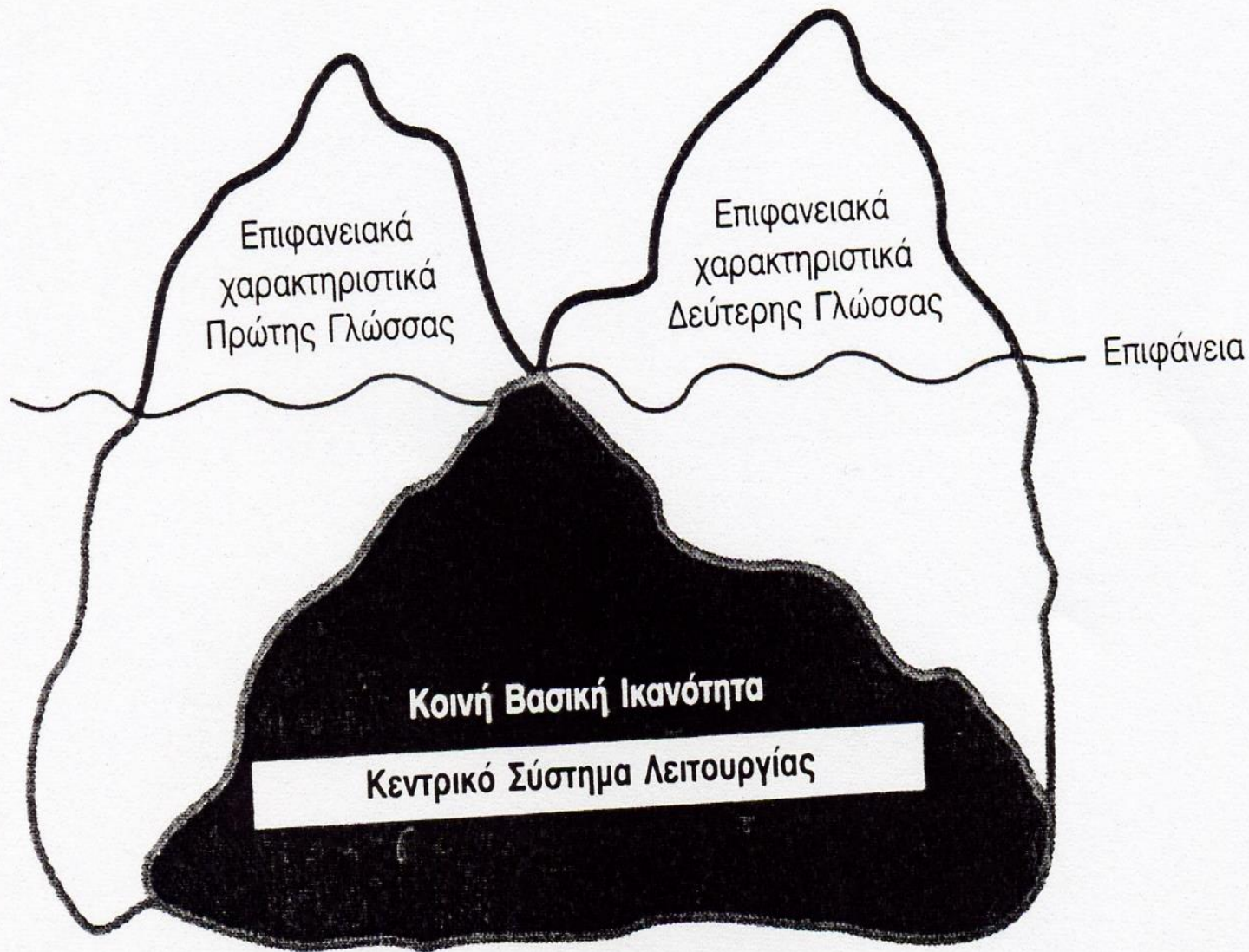
Βαθιά γλωσσική δομή

- Ορθογραφική ικανότητα
- Γραμματικές γνώσεις
- Πολυσύνθετο λεξιλόγιο
(αφηρημένες έννοιες)
- Κατανόηση γραπτού λόγου

Διακριτές γλωσσικές δεξιότητες

Στο βαθμό που ο μαθητής έχει την ευκαιρία ανάπτυξης της ικανότητάς τους την Πρώτη γλώσσα (Γ1), η ικανότητα αυτή θα μεταφερθεί στη Γ2, δηλαδή στην ελληνική.

Γενικές αρχές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως
δεύτερης στη συμβατική τάξη

Γενικές αρχές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης στη συμβατική τάξη

ο Cummins (2005)

Εστίαση στο νόημα

Εστίαση στη γλώσσα

Εστίαση στη χρήση

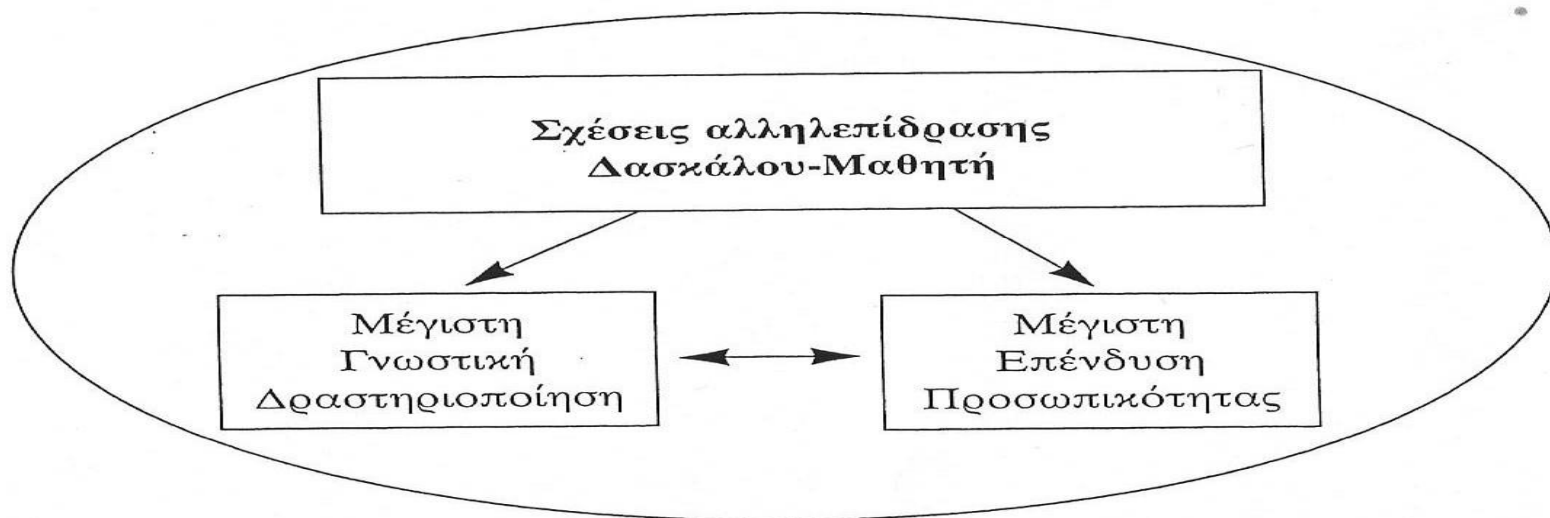
Στόχος: Με βάση την αρχή της αλληλεξάρτησης των γλωσσών και με έμφαση στις έννοιες να σχεδιάσουμε διδακτικά εργαλεία ώστε βάσει αυτής της αλληλεξάρτησης να αξιοποιούνται όσα ήδη ο δίγλωσσος μαθητής γνωρίζει και έτσι να διατηρείται η συνέχεια στη μαθησιακή του εμπειρία.

Εστίαση στο Νόημα

- Κάνουμε την εισερχόμενη πληροφορία κατανοητή
- Αναπτύσσουμε τον κριτικό αλφαριθμητισμό / εγγραμματοσύνη (critical literacy)

Εστίαση στη Γλώσσα

- Συνειδητοποίηση των μορφών και χρήσεων της γλώσσας
- Κριτική ανάλυση των μορφών και χρήσεων της γλώσσας

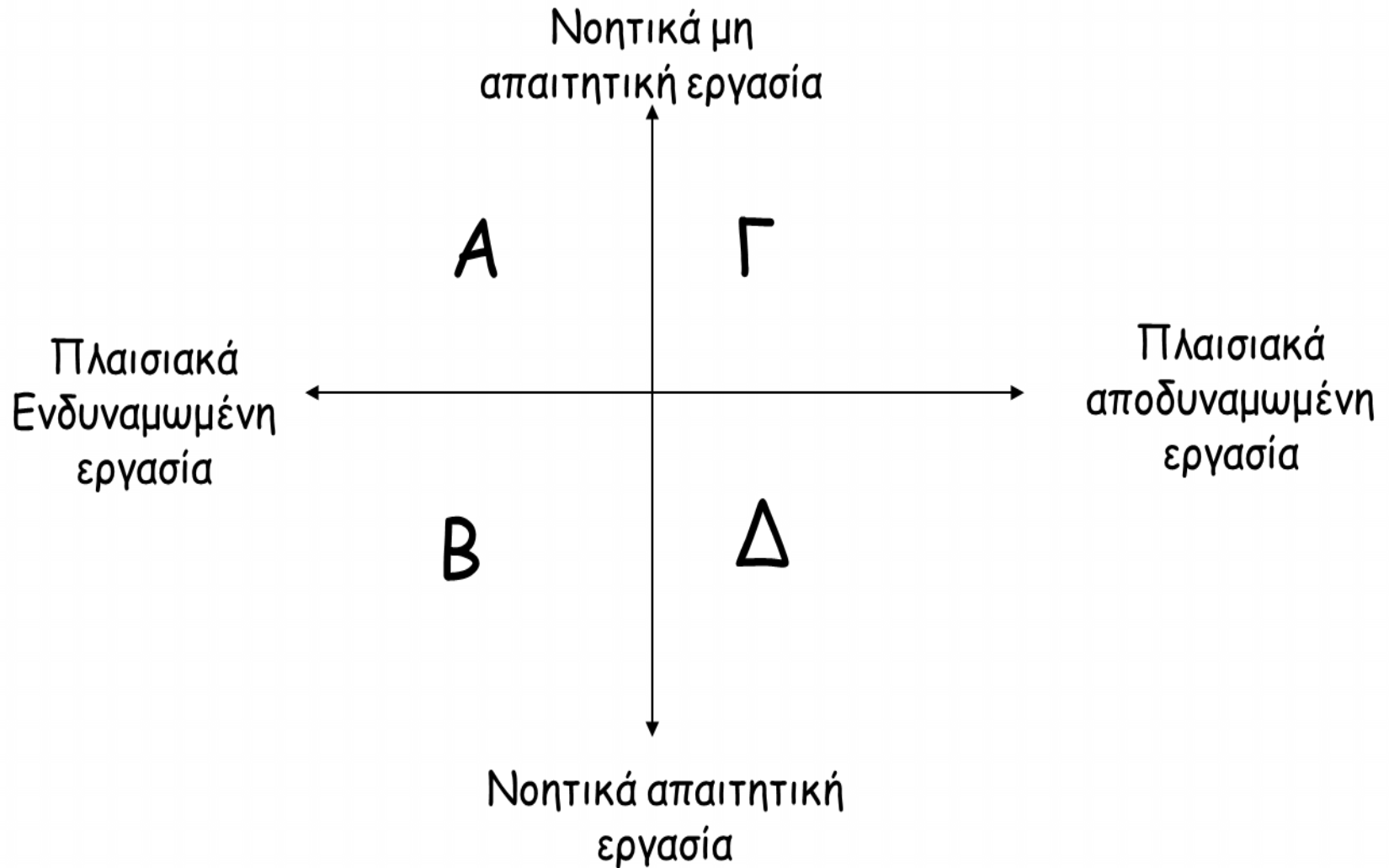

Εστίαση στη Χρήση

Χρήση της γλώσσας για:

- τη δημιουργία νέας γνώσης
- τη δημιουργία λογοτεχνίας
- δράση σε σχέση με την κοινωνική πραγματικότητα

Γενικές αρχές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης στη συμβατική τάξη

Γενικές αρχές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης στη συμβατική τάξη

Τεταρτημόριο Α

- ο Π.χ. στο νηπιαγωγείο ή Α΄ δημοτικού
- ο Συμμετοχικές δραστηριότητες
- ο Απλή καθημερινή γλώσσα
- ο Πληθώρα βοηθημάτων που παραστατικοποιούν τα νοήματα

Τεταρτημόριο Β

- ο Συνεχίζεται η παροχή βοηθημάτων ενώ αυξάνεται ο βαθμός δυσκολίας
- ο Πιο σύνθετες δραστηριότητες, γλώσσα περισσότερο ακαδημαϊκή
- ο Δραστηριότητες: ομαδοσυνεργατική μάθηση, θέατρο, διαθεματική διδασκαλία, παροχή βοηθημάτων και γραφικών παραστάσεων, συγγραφή κειμένου από κοινού.
- ο Βοηθά ώστε «το νόημα να καθίσταται κατανοητό χωρίς να μειώνεται ο βαθμός δυσκολίας των δραστηριοτήτων κάτω από τα επίπεδα που αντιστοιχούν στην ηλικία και στην τάξη των παιδιών.» (Σκούρτου, Βρατσάλης, & Γκόβαρης, 2004:81)

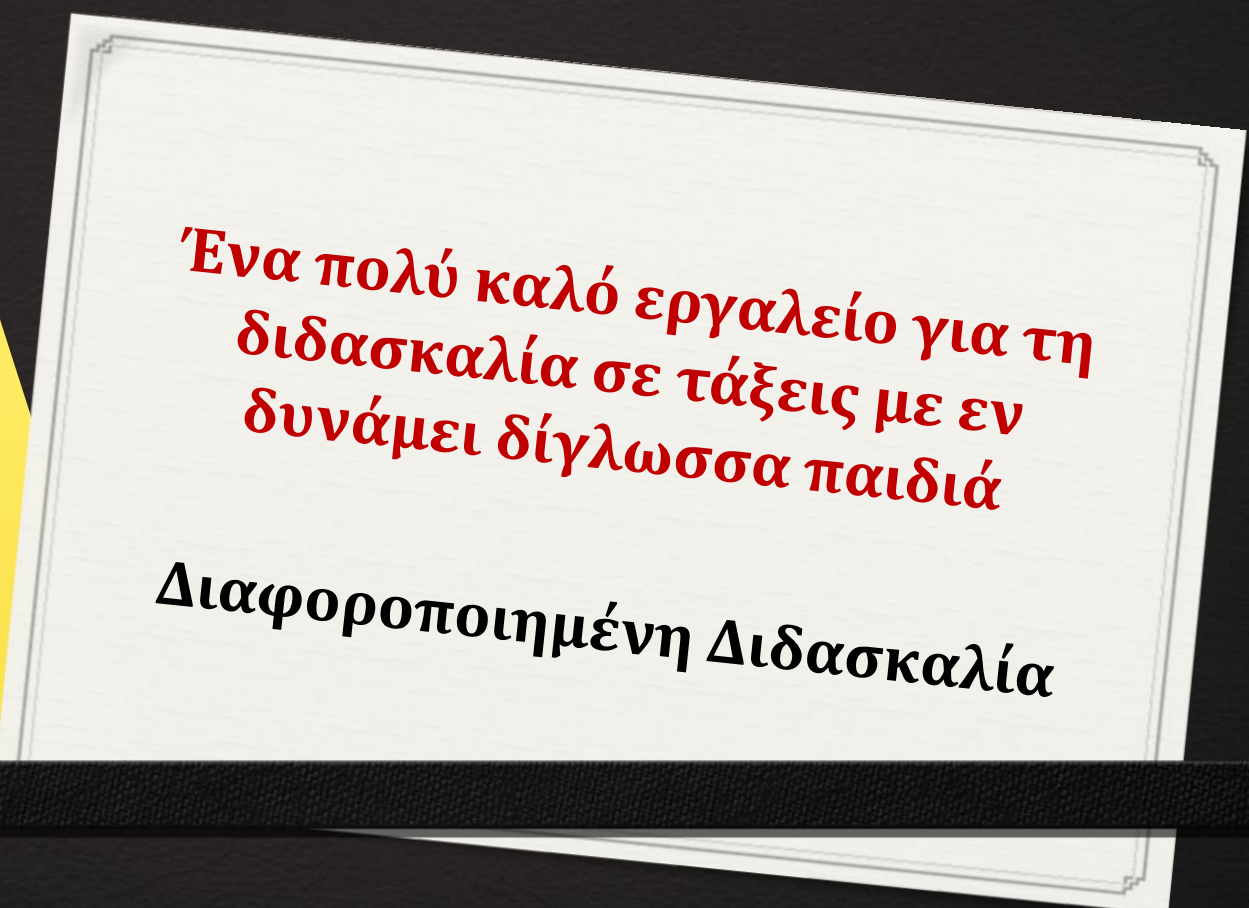
Γενικές αρχές για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης στη συμβατική τάξη

Τεταρτημόριο Γ

- ο Επανάληψη, ασκήσεις εμπέδωσης, αντιγραφή, αποστήθιση, γέμισμα φύλλων εργασίας με προκαθορισμένα σχέδια
- ο Χαμηλές νοητικές απαιτήσεις
- ο Αυτού του είδους οι δραστηριότητες δεν είναι νοητικά ελκυστικές

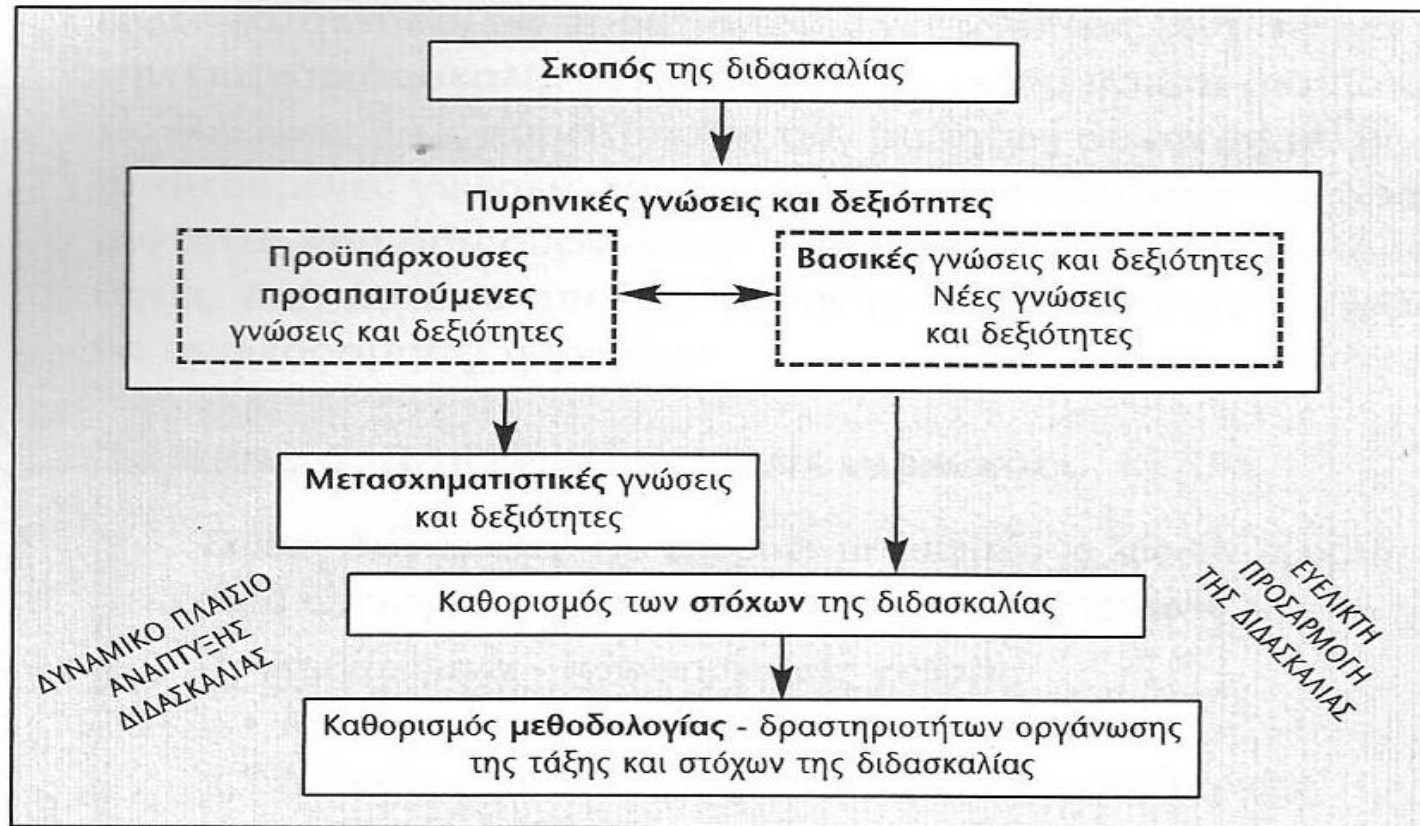
Τεταρτημόριο Δ

- ο Σε αυτό πρέπει να στοχεύουμε
- ο Αξιοποίηση όμως και του Β σε περίπτωση ανάγκης για κατανόηση της δραστηριότητας
- ο Βασικό όμως: η διατήρηση του ίδιου βαθμού δυσκολίας

**Ένα πολύ καλό εργαλείο για τη
διδασκαλία σε τάξεις με εν
δυνάμει δίγλωσσα παιδιά**

Διαφοροποιημένη Διδασκαλία

Σχήμα 2. Προγραμματισμός και δόμηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας

(Βαλιαντή, 2013: 437)

Ελληνικά ως
δεύτερη γλώσσα
στη συμβατική τάξη

**Παραδείγματα - ιδέες για
διάφορα μαθήματα**

Γενικές Αρχές και στρατηγικές

Η γλωσσική εξομάλυνση

- ο Εξοικείωση των δίγλωσσων παιδιών με το βασικό λεξιλόγιο του μαθήματος από πριν.
- ο Πληροφορίες (για το κύριο θέμα) του περιεχομένου του μαθήματος πριν από την παράδοση.
- ο Συνεργασία δασκάλου τάξης με δάσκαλο που κάνει ώρες «αλλόγλωσσων.»
- ο Εντοπίζονται από πριν οι λέξεις/φράσεις που πρέπει να γνωρίζει το παιδί για να αποκομίσει τα βασικά στοιχεία του νοήματος.

Γενικές Αρχές και στρατηγικές

Η γλωσσική εξομάλυνση

- ο Να διδαχθεί τους επιστημονικούς όρους που θα πρέπει να κατανοήσει και να συγκρατήσει.
- ο ΠΡΟΣΟΧΗ: να μην πέφτουμε στην παγίδα της συνεχούς απλοποίησης (δες Cummins).
- ο Δηλαδή: τροποποιώ την παρουσίαση του νέου κειμένου η οποία θα επιτρέψει στο «αλλόγλωσσο» παιδί να επικεντρωθεί στο ίδιο το περιεχόμενο και να κατανοήσει τα βασικά σημεία.
- ο Κάνω σύνδεση της ενότητας του εκάστοτε σχολικού βιβλίου με την κατάλληλη ενότητα από τα εγχειρίδια διδασκαλίας που έχουν τα παιδιά στην τάξη των «αλλόγλωσσων» σε συνεργασία με το δάσκαλο της τάξης των «αλλόγλωσσων».

Γενικές Αρχές και στρατηγικές

Πώς παρουσιάζουμε το λεξιλόγιο της ενότητας πριν από το μάθημα

- Βρίσκουμε τις λέξεις που είναι οι βασικές ενός μαθήματος που θα διδάξουμε (Κείμενο, Ιστορία, Γεωγραφία...).
- Δίνουμε **κατάλογο** με τις λέξεις μια μέρα πριν και τους ζητούμε να ψάξουν από μόνοι τους να βρουν τις σημασίες για να είναι έτοιμοι (χρήση ίντερνετ, δίγλωσσων λεξικών).
- **Κάρτες μελέτης λεξιλογίου:** για κάθε καινούργιο όρο τα παιδιά κατασκευάζουν μία νέα κάρτα ευρετηρίου που έχει σειρά από πληροφορίες για τη λέξη: μέρος του λόγου, προφορά, σημασία στη Γ1, σε μία από τις όψεις γράφουν και μια πρόταση με τη σημασία που τη βρήκαν, ένα παράδειγμα, να φτιάξουν δική τους πρόταση με αυτή τη λέξη.

Γενικές Αρχές και στρατηγικές

- ο Οι κάρτες αυτές μπορούν ανά πάσα στιγμή να χρησιμοποιηθούν για μελέτη και επανάληψη.
- ο Συσχετισμός νέας λέξης με άλλες που ανήκουν στον ίδιο θεματικό κύκλο π.χ.

ΘΕΑΤΡΟ: παρασκήνιο, καμαρίνι, εξώστης, αυλαία / ηθοποιός, σκηνοθέτης, θιασάρχης/ παίζω, ερμηνεύω, υποδύομαι/ ταλαντούχος, διάσημος, δημοφιλής.

Γλωσσική εξομάλυνση σε μικρότερες τάξεις...

Chatter
blocks

Γλωσσική εξομάλυνση σε μικρότερες τάξεις...

Recordable
Talking Wall
Chart

Γλωσσική εξομάλυνση σε μικρότερες τάξεις...

Recordable
Talking
Photo
Album

Για παρουσίαση λεξιλογίου

- ο <http://www.mes-english.com/flashcards.php>
- ο <http://www.toolsforeducators.com/boardgames/>
- ο <http://www.toolsforeducators.com/handouts/>
- ο <http://www.toolsforeducators.com/>

Ελληνικά ως
δεύτερη γλώσσα
στη συμβατική τάξη

**Παραδείγματα - ιδέες για το
μάθημα των Μαθηματικών**

Γενικές Παρατηρήσεις για τα Μαθηματικά

ο Η «γλώσσα» των Μαθηματικών είναι κάποιες φορές πολύ δύσκολη γιατί περιλαμβάνει (Βασιλάκη, 2015):

✓ Λεξιλόγιο

- λόγιοι τύποι (κρατούμενο, γινόμενο, υποτείνουσα...)
- λέξεις με διαφορετική σημασία από αυτή της καθημερινής χρήσης (περιττός αριθμός, φυσικός αριθμός...)
- τύποι πιθανόν κοινοί στην πρώτη γλώσσα των μαθητών (γεωμετρία, οριζόντιος, διαγώνιος...)

✓ γραμματική/ σύνταξη

- λόγια μορφολογία (ισούται, συνεπάγεται...)
- λόγιες προθέσεις (επί, διά...)
- παθητική σύνταξη

✓ κείμενο

- λόγος ακριβής, χωρίς παραφράσεις ή επαναλήψεις

Γενικές Παρατηρήσεις για τα Μαθηματικά

- ο Η «γλώσσα» των Μαθηματικών είναι κάποιες φορές πολύ δύσκολη γιατί περιλαμβάνει (Βασιλάκη, 2015):

Για παράδειγμα:

- ο Για να κάνω πρόσθεση ή αφαίρεση αντίστοιχα μπορώ να συναντήσω σε ένα βιβλίο μαθηματικών πολλές διαφορετικές φράσεις:

- Πρόσθεσε
- Κάνε συν
- Ποιο είναι το άθροισμα
- Αύξησε
- Πόσο κάνει 2 παραπάνω από...
- Ποια η διαφορά
- Αφαίρεσε
- Βγάλε
- Μείωσε
- Διώξε
- Πόσο κάνει 3 λιγότερα από 5

Γενικές Παρατηρήσεις για τα Μαθηματικά

- ο Γι αυτό χρειάζεται προσοχή από τον/την εκπαιδευτικό:
- Ανάπτυξη των εννοιών του κάθε μαθήματος
- Ευρεία χρήση εποπτικών μέσων (χειραπτικά υλικά, οπτικές αναπαραστάσεις)
- ο Η από πριν εξήγηση κάποιων δύσκολων λέξεων και εννοιών (μεταφρασμένες βασικές έννοιες: <http://www.emaths.co.uk/index.php/teacher-resources/other-resources/english-as-an-additional-language-eal/category/arabic>)
- Για παράδειγμα: Διδασκαλία Πυθαγορείου Θεωρήματος (Β' γυμνασίου)
- ο <https://www.youtube.com/watch?v=cxQZA8k9cnc>
- ο http://hamariweb.com/dictionaries/physics_arabic-meanings.aspx (λεξικό για Φυσική)

Ελληνικά ως
δεύτερη γλώσσα
στη συμβατική τάξη

**Παραδείγματα – ιδέες για το
μάθημα της Ιστορίας**

Ιστορία

- ο Αν έχω π.χ. να διδάξω τον Β' παγκόσμιο πόλεμο ([Ιστορία Γ' Γυμνασίου](#))
- ο Κάνω γλωσσική εξομάλυνση
- ο Κάνω σχεδιάγραμμα με τα βασικά σημεία του κειμένου
- ο Μπορώ να βρω απλοποιημένο υλικό από την ύλη του δημοτικού (Στ' δημοτικού: παρουσιάσεις, [σχεδιαγράμματα](#))
(http://daskalosa.eu/history_st/st_istoria_en.e_8_i_germaniki_epithesi_kai_o_b'_pagkosmios_polemos.html)
- ο <http://istgym.pblogs.gr/2012/04/enothta-46h-o-b-pagkosmios-polemos.html>, http://users.sch.gr/ipap/Ellinikos_Politismos/Istoria_c/c-10-46.htm (βίντεο και παρουσιάσεις)

Ελληνικά ως
δεύτερη γλώσσα
στη συμβατική τάξη

**Παραδείγματα – ιδέες για το
μάθημα της Γλώσσας**

Άσκηση

ο Με βάση τη βαθμίδα στην οποία εργαζόμαστε, σχηματίζουμε ομάδες των 5

ο Μας δίνεται ένα κείμενο ανάλογα με τη βαθμίδα

ο Προτείνουμε δραστηριότητες που θα μπορούσαν να κάνουν προσβάσιμο το περιεχόμενό τους και σε παιδιά με μειωμένη γνώση της ελληνικής γλώσσας

ο Σημειώνουμε ενδεικτικά:

1. Προαναγνωστικές δραστηριότητες
2. Αναγνωστικές
3. Μετά την ανάγνωση

Παραδείγματα ανάπτυξης ενοτήτων

Στο έντυπο υλικό που σας δίνεται:

- ο Ιδέες για διδασκαλία παραμυθιού στο νηπιαγωγείο – πρώτες τάξεις δημοτικού (Στη λιμνούλα με τα νούφαρα)
 - ο Ιδέες για διδασκαλία κειμένου της Δ' δημοτικού (Οι μύθοι και η ελιά)
 - ο Ιδέες για διδασκαλία ενός κειμένου από το βιβλίο της Νεοελληνικής γλώσσας της Α' γυμνασίου: «Ένας υπέροχος μαραθωνοδρόμος». (Μαζί και παράλληλο κείμενο «Ο αθλητισμός στην αρχαία Ελλάδα»)
1. [Προαναγνωστικές δραστηριότητες](#)
 2. Αφόρμηση (<https://www.youtube.com/watch?v=3ItnxJLA0eY> ,)
 3. Κατά την ανάγνωση
 4. Μετά την ανάγνωση

**KEEP
CALM.
THIS IS
A KIND
REMINDER**

**Ο ΠΙΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΟΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΑΣ
ΕΚΜΑΘΗΣΗΣ ΤΗΣ Γ2 ΕΙΝΑΙ Η ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΕΠΕΝΔΥΣΗ
ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑΣ**

Βιβλιογραφία

- ο Αμπάτη, Α., & Κατσάρου, Χ. (2015). Παραγωγή Προφορικού και Γραπτού λόγου. Στο Παπαδοπούλου, Δ., Αγαθοπούλου, Ε., & Πούλιου, Ε. (Επιμ). *Υποστήριξη της λειτουργίας των τάξεων υποδοχής. Ζητήματα γλωσσικής διδασκαλίας*. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο .
- ο Baker, Colin (2001). *Εισαγωγή στη Διγλωσσία και τη Δίγλωσση Εκπαίδευση*. Αθήνα: Gutenberg.
- ο Βαλιαντή, Σ. (2013). Αποτελεσματική διδασκαλία σε τάξεις μικτής ικανότητας μέσω της διαφοροποίησης της διδασκαλίας: από τη θεωρία στην πράξη. Στο Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. (Επιμ.) *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές*. Αθήνα: Πεδίο, σ. 419-451
- ο Βασιλάκη, Ε. (2013). Κατανόηση γραπτού λόγου στο μάθημα της Γλώσσας σε μικτές γλωσσικά και πολιτισμικά τάξεις: διαφοροποίηση της διδασκαλίας. Στο Παντελιάδου, Σ., & Φιλιππάτου, Δ. (Επιμ.) *Διαφοροποιημένη διδασκαλία. Θεωρητικές προσεγγίσεις και εκπαιδευτικές πρακτικές*. Αθήνα: Πεδίο, σ. 283-314

Βιβλιογραφία

- Cummins, J. (2005). *Ταυτότητες υπό διαπραγμάτευση με σκοπό την ενδυνάμωση σε μια κοινωνία της ετερότητας*. Αθήνα: Gutenberg.
- Γρίβα, Ε., & Σέμογλου, Κ. (2013). *Ξένη Γλώσσα και Παιχνίδι: Κινητικές δραστηριότητες δημιουργικής έκφρασης στην πρωτοσχολική εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Εκδοτικός Οίκος Αδελφών Κυριακίδη α.ε.
- Δραγώνα, Θ., Σκούρτου, Ε., & Φραγκουδάκη, Α. (2001). *Εκπαίδευση: Πολιτισμικές Διαφορές και Κοινωνικές Ανισότητες*. Τόμος Α. Πάτρα: Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Ζάγκα, Ε. (2005). Μάθηση και Διδασκαλία μιας Δεύτερης Γλώσσας: Από τα μοντέλα διδασκαλίας της γλώσσας «με βάση το περιεχόμενο» σε προσεγγίσεις με «έμφαση στο περιεχόμενο» με χρήση στρατηγικών. *Επιστήμες Αγωγής*. Θεματικό τεύχος, 69-77. Πανεπιστήμιο Κρήτης: ΠΤΔΕ.
- Μήτσης, Ν. (2004). *Εισαγωγή στη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης (ή ξένης γλώσσας)*. Αθήνα: Gutenberg.

Βιβλιογραφία

- ο Σκούρτου, Ε. (2011). *Η διγλωσσία στο σχολείο*. Αθήνα: Gutenberg
- ο Σκούρτου, Ε. (υπό έκδοση). *Η Διγλωσσία στη Σχολική Τάξη: Παρεμβάσεις Εκπαιδευτικών. Πρακτικά Συνεδρίου «Διγλωσσία και Εκπαίδευση»*. Αλεξανδρούπολη: Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.
- ο Σκούρτου, Ε., Βρατσάλης, Κ., Γκόβαρης, Χ. (2004): *Μετανάστευση στην Ελλάδα και Εκπαίδευση = Αποτίμηση της υπάρχουσας κατάστασης, Προκλήσεις και Προοπτικές Βελτίωσης, Εμπειρογνωμοσύνη*, Αθήνα: Ινστιτούτο Μεταναστευτικής Πολιτικής (ΙΜΕΠΟ)
- ο Τριάρχη-Hermann, Β. (2000). *Η Διγλωσσία στην Παιδική Ηλικία: Μια Ψυχογλωσσική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg
- ο Χατζηδάκη, Α. (2000). Η διδασκαλία της Ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας στις «κανονικές τάξεις». *Τετράδια Νάξου: Διγλωσσία*, 73-89.
- ο Χατζηδάκη, Α. (χ.η.). Η ανάπτυξη της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας μέσα στις συμβατικές τάξεις. Διαθέσιμο στο: <http://elearning.greek-language.gr/course/view.php?id=21&topic=2>

Διαδίκτυο

- ο <http://www.rhodes.aegean.gr/ptde/personel/skourtou/documents.asp>
- ο <http://www.diapolis.auth.gr/eclass/mod/folder/view.php?id=198>
- ο <http://www.diapolis.auth.gr/eclass/course/view.php?id=16>
- ο <http://www.museduc.gr>
- ο <http://www.ediamme.edc.uoc.gr/diaspora2/index.php?yliko>
- ο <http://www.greeklanguage.gr/certification/node/131>
- ο <http://elearning.greek-language.grew.php?id=21&topic=2>